

ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗНАКА ДЛЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ, ФІРМОВОГО НАЙМЕНУВАННЯ, КВАЛІФІКОВАНОГО ЗАЗНАЧЕННЯ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ОТРИМАНОЇ ПІД ЧАС КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Пашаєв А. З., Чепіль О. С.

У науковій статті розглядаються організаційно-правові питання щодо виявлення ознак незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару в мережі Інтернет шляхом використання інформації, отриманої від конфіденційного співробітника. Конфіденційне співробітництво суттєво поліпшує виконання завдань оперативних підрозділів Національної поліції України у боротьбі із кримінальними правопорушеннями у галузі інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Також у науковій статті йдеться про те, що спеціального нормативно-правового акта, який би повністю регламентував торгівлю через інтернет-магазини, в Україні немає, що і ускладнює процес протидії, виявлення та розслідування кримінальних правопорушень у галузі інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

Ключові слова: інтернет-магазин, інтернет-торгівля, інтернет-піратство, веб-сайт, соціальна мережа, месенджер, акаунт, порушення авторських прав, інтелектуальна власність, захист прав споживачів, контрафактна продукція, фальсифікована продукція, конфіденційне співробітництво, оперативні підрозділи, правоохоронні органи.

В научной статье рассматриваются организационно-правовые вопросы по выявлению признаков незаконного использования знака для товаров и услуг, фирменного наименования, квалифицированного указания происхождения товара в сети Интернет путем использования информации, полученной от конфиденциального сотрудника. Конфиденциальное сотрудничество существенно улучшает выполнение заданий оперативных подразделений Национальной полиции Украины в борьбе с криминальными правонарушениями в сфере интеллектуальной собственности в сети Интернет. Также в научной статье идет речь о том, что специального нормативно-правового акта, который бы полностью регламентировал торговлю через интернет-магазины, в Украине нет, что и затрудняет процесс противодействия, выявления и расследования уголовных правонарушений в области интеллектуальной собственности в сети Интернет.

Ключевые слова: интернет-магазин, интернет-торговля, интернет-пиратство, веб-сайт, социальная сеть, мессенджер, аккаунт, нарушение авторских прав, интеллектуальная собственность, защита прав потребителей, контрафактная продукция, фальсифицированная продукция, конфиденциальное сотрудничество, оперативные подразделения, правоохранительные органы.

The aim of the article is to solve organizational and legal issues of identifying signs of illegal use of a mark for goods and services, company name, qualified indication of the origin of goods on the Internet using information received from a confidential employee. Confidential cooperation greatly increases the efficiency of the tasks of the operational units of the National

Police of Ukraine to combat with intellectual property criminal offenses on the Internet. Also in the scientific article we are talking about the fact that a special regulatory legal act that would completely regulate trade through online stores in Ukraine is not present, which complicates the process of counteraction, detection and investigation of criminal offenses in the field of intellectual property on the Internet.

The modern development of the world economy is characterized by radical changes in the definition of the directions of economic progress. Today, the main emphasis is shifting to accelerated innovation, the transition to a knowledge-based strategy and intelligence. The basis of such development are the intellectual property of the nation, scientific achievements, the processes of transformation of the results of creative activity into the production of material and spiritual goods. The role of intellectual property in economic development is increasing throughout the world, outpacing the importance of means of production and natural resources. Ensuring the proper protection and protection of intellectual property rights, including the use of the trademark for goods and services, corporate identity, and qualified indication of the origin of goods on the Internet is a multifaceted socio-economic, political and legal phenomenon, which is an integral part of market relations.

Today a significant part of the society makes purchases of goods and material assets through the Internet and each year their number increases, for example, through the online stores of Alibaba, Amazon and eBay – products are sold every day for millions of dollars. The above-mentioned fact began actively use offenders, who are engaged in the manufacture and sale of counterfeit products with signs of illegal use of marks for goods and services, branded name, qualified indication of the origin of goods of famous brands in the Internet.

Key words: Internet shop, Internet commerce, Internet piracy, website, social network, messenger, account, copyright infringement, intellectual property, consumer rights protection, counterfeit products, confidential cooperation, operational units, law enforcement organs.

Постановка проблеми та її актуальність. Одними з найбільш поширених та найчастіше використовуваних об'єктів інтелектуальної власності є знаки для товарів і послуг, фірмове найменування, кваліфіковане зазначення походження товару. У всьому світі вже зареєстровано декілька десятків мільйонів торгових марок та найменувань і щороку їхня кількість істотно зростає. Сучасні тенденції розвитку економіки, науково-технічного прогресу, міжнародних ринків засвідчують становлення результатів інтелектуальної діяльності як рушійного чинника розвитку суспільства. Рівень економічного розвитку кожної держави пов'язаний з рівнем розвитку

власності та її правової охорони [1, с. 4]. Натепер значна частина суспільства здійснює покупки товарів та матеріальних цінностей через мережу Інтернет та з кожним роком їх кількість зростає. Вказаним фактом почали активно користуватися правопорушники, які займаються виготовленням та реалізацією контрафактної та фальсифікованої продукції відомих торговельних брендів у мережі Інтернет. Найбільш актуальними й висвітленими в засобах масової інформації проблемами, з якими щодня стикаються як пересічні громадяни, так правовласники об'єктів, слід виділити інтернет-піратство, патентний тролінг, відсутність ефективного механізму боротьби з контрафактною та фальсифікованою продукцією [1, с. 187]. Таким чином, проблема незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару в мережі Інтернет стає дедалі актуальною у зв'язку з науково-технічним прогресом, інформатизацією суспільства та відсутністю в Україні сучасної та відповідної до міжнародних стандартів нормативно-правової бази захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет та реального правового механізму захисту цих прав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичними та практичними питаннями, пов'язаними з правовою охороною, правовою кваліфікацією, попередженням, виявленням та розслідуванням незаконного використання знаків для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, були присвячені праці багатьох фахівців, серед яких слід відзначити таких авторів, а саме: П.С. Берзіна [2], О.З. Гладуна [3], М.М. Дімітрова [4], В.С. Дроб'язко [5], О.В. Іванюка [6], А.В. Кирилюка [7], А.М. Коваль [8], С.В. Лісунова [9; 10], А.А. Ломакіну [11], А.Г. Майданевича [12], С.Я. Матінченко [13], О.М. Пастухова [14], А.С. Нерсисяна [15], О.А. Рассомахіна [16], Т.В. Рудника [17], Р.С. Филь [1; 19; 20], В.Б. Харченко [22], Є.І. Ходаківського [23], Н.В. Чудінова [24], А.О. Штефана [25] та інших.

Метою цієї статті є визначення проблемних питань, пов'язаних із залученням осіб до конфіденційного співробітництва з правоохоронними органами у процесі виявлення ознак незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару в мережі Інтернет.

Виклад основного матеріалу. Із появою мережі Інтернет з'явилися і правопорушення нового типу, а також необхідність у нових засобах захисту від них. Хоча з правопорушеннями в мережі Інтернет можна боротися шляхом подання позовів приватними сторонами, але часто боротьба з такими правопорушеннями входить до компетенції груп спеціального призначення або підрозділів по боротьбі з кіберзлочинністю. У Сполучених Штатах Америки Міністерство юстиції та Митна служба створили спеціальні підрозділи для боротьби зі злочинністю в мережі Інтернет, у тому числі із порушенням прав інтелектуальної власності [5, с. 49]. Ефективний та стрімкий розвиток ринкової економіки в Україні можливий лише за умови дотримання суб'єктами господарювання під час конкурентної боротьби встановлених чинним законодавством правил діяльності на ринку. Основними інструментами забезпечення добросовісної конкуренції виступають такі засоби індивідуалізації учасників госпо-

дарського обороту, товарів та послуг, як знаки для товарів і послуг (торговельний знак), фірмові найменування та кваліфіковані зазначення походження товару [9, с. 181]. Ці позитивні зміни зумовлюють і поширення фактів незаконного використання знаку для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, що згубно відбивається на конкурентоспроможності як вітчизняних, так і зарубіжних товарів тощо [10, с. 62]. З метою конспірації вказаної протиправної діяльності відкриваються інтернет-магазини, створюються акаунти та групи у соціальних мережах та месенджерах під вигаданими даними, розміщуються лоти на сайтах оголошень з продажу контрафактних та фальсифікованих продуктів.

Спеціального нормативно-правового акта, який би повністю регламентував торгівлю через інтернет-магазин, в Україні немає. Отже, інтернет-торгівля, по суті, регламентується тими самими документами, що й інші види торгівлі. Під час відкриття інтернет-магазину необхідно правильно визначити код виду економічної діяльності, тому звертаємо увагу на таке. Згідно з КВЕД-2010 [26], необхідно вибрати клас 47.91 «Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет». Цей клас включає роздрібну торгівлю за допомогою компаній поштового замовлення або мережі Інтернет, тобто діяльність із роздрібною торгівлю, де покупець здійснює свій вибір, ґрунтуючись на рекламних оголошеннях, каталогах, інформації веб-сайтів чи будь-якій іншій рекламній продукції, та здійснює замовлення поштою, телефоном або через мережу Інтернет (звичай за допомогою спеціальних засобів, розміщених на веб-сайті). Товар, який купується, може бути або безпосередньо завантажений з інтернет-сайту, або доставлений покупцеві. Сюди входить і роздрібна торгівля будь-якими товарами за допомогою компаній поштового замовлення, роздрібна торгівля будь-якими товарами в мережі Інтернет, пряма торгівля за допомогою телебачення, радіо та за телефоном, діяльність з роздрібною торгівлю інтернет-аукціонів [26].

Також фізичним та юридичним особам, які здійснюють торгівлю будь-якими товарами в мережі Інтернет, слід зареєструватися відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [27], але правопорушникам у галузі прав інтелектуальної власності сприяє те, що нині в Україні відсутні дієві механізми регулювання та контролю за відкриттям та подальшою діяльністю так званих інтернет-магазинів. Натепер в Україні без проблем можна відкрити інтернет-магазин з продажу контрафактних та фальсифікованих продуктів, для цього не потрібно реєструватися у Відділі державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань та перебувати на обліку у Державній фіскальній службі України як платник податків, можна навіть зазначити під час реєстрації вигадані дані, що ускладнює подальше встановлення та притягнення до відповідальності причетних осіб. Вказані факти, безумовно, спричиняють розвиток правопорушень у мережі Інтернет та завдають значних збитків компаніям-виробникам (власникам торгових знаків та фірмових найменувань) та бюджету країни в частині ненадходження передбачених законодавством платежів, митних зборів та податків.

Натепер злочинам, пов'язаним із незаконною реалізацією контрафактної та фальсифікованої продукції з використанням знаків для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару через мережу Інтернет, не приділено належної уваги. В цілому підробці та незаконному поширенню піддаються іноземні товари відомих торговельних брендів, позаяк висока якість їхньої продукції та популярність серед споживачів зумовили появу на споживчому ринку контрафактної та фальсифікованої продукції. Крім порушення прав на використання знаків для товарів та послуг фірмового найменування, грубо порушуються права споживачів, яким під виглядом розпродажу та акційних програм (чим пояснюється низькі ціни) в мережі Інтернет фактично реалізують контрафактну та фальсифіковану продукцію. Це зумовлено тим, що в мережі Інтернет відсутній контроль та будь-яка регуляція щодо відкриття та подальшої діяльності так названих інтернет-магазинів. Крім того, нині є досить розвинені приватні підприємства, які займаються вантажними перевезеннями, що також сприяє торгівлі через мережу Інтернет. Вказані перевезення здійснюються без жодного контролю (перевірки відправленого товару) та не встановлюються анкетні дані відправника, що в майбутньому ускладнює встановлення всіх причетних осіб до кримінального правопорушення. Наприклад, А.А. Ломакіна говорить про відсутність належного методичного забезпечення оперативних підрозділів Національної поліції України з попередження, виявлення і розкриття злочинів проти прав інтелектуальної власності та про недоліки технічного й інформаційного забезпечення оперативно-агентурної роботи (конфіденційного співробітництва) [11, с. 13]. Ми підтримуємо думку вказаного автора. Оперативним підрозділам для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [28] надається право використовувати конфіденційне співробітництво згідно з положеннями ст. 275 Кримінального процесуального кодексу України [29]. Наприклад, інформація про незаконне поширення контрафактної та фальсифікованої продукції може бути отримана за допомогою комп'ютерної розвідки – це оперативно-розшуковий захід, який полягає у цілеспрямованому пошуку та отриманні інформації загального користування з комп'ютерних систем та мереж з метою виявлення відомостей криміногенного та кримінального характеру [30, стаття 1], цей захід може бути проведений як оперативним співробітником, так і конфіденційним співробітником.

До інформації, що може бути корисною під час виявлення контрафактної та фальсифікованої продукції, можна віднести фото, аудіо, відео, текстові файли тощо. Втім, є питання, чи можна віднести до цієї інформації відомості, отримані за допомогою операції скриншот (screenshot), тобто фіксації відомостей з екрана, оскільки саме під час виявлення [17, с. 162-164] ознак незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару в мережі Інтернет шляхом використання інформації, отриманої під час конфіденційного співробітництва. Вважаємо, так можна, тому що конфіденційний співробітник, який здійснює збір та аналіз ознак кримі-

нального правопорушення, передбаченого ст. 229 КК України [31], за відсутності інших технічних можливостей йому необхідно зафіксувати відомості, які, на його думку, становлять оперативний інтерес.

Конфіденційне співробітництво особи з оперативними підрозділами Національної поліції України щодо виявлення ознак незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару в мережі Інтернет мусить мати виключно законний, добровільний, цілеспрямований та свідомий характер. У разі залучення осіб до конфіденційного співробітництва з метою виявлення ознак незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару оперативний працівник має з'ясувати для себе, що саме спонукає майбутнього конфіденційного співробітника до співпраці. Встановлення мотивів є необхідним не тільки для того, щоб зрозуміти саму психологію особи, а й спрогнозувати майбутню співпрацю в певному ракурсі та у перспективі боротьби зі злочинністю.

До осіб, що залучаються до конфіденційного співробітництва з метою виявлення ознак незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару та інших злочинів у сфері інтелектуальної власності, висуваються спеціальні вимоги, а саме: досконале вміння проводити комп'ютерну розвідку; наявність абстрактного розуміння явищ; уміння проводити моніторинг та системний аналіз явищ у мережі Інтернет; розумітися на контент-аналізі; вміння досконало користуватися звичайними браузерерами та Тор-браузером; наявність чинних заздалегідь вигаданих та законспірованих акаунтів у соціальних мережах (Facebook, YouTube, Instagram, LinkedIn, Google+, Twitter, MySpace, NowPublic, iWiW, reddit та інші. Не слід забувати про заборонені в нашій державі ВКонтакте та Однокласники) та месенджерів (Telegram, Signal, Wickr, iMessage, Ping, WhatsApp Messenger, Viber, ChatSecure, Cryptocat та інші); технологічна інтелектуальність та освіченість конфідента; володіння спеціальними знаннями про сучасні технології; уміння розпізнати ознаки злочинів проти інтелектуальної власності; вміння розпізнавати нові способи і сучасні засоби здійснення кіберзлочинів; наявність потужного розвідувального потенціалу, зокрема в мережі Інтернет; зв'язки в хакер-середовищах.

Висновки. По-перше, провівши аналіз теоретичних положень та нормативно-правових актів було виявлено, що нині в Україні сформована нормативно-правова та матеріально-технічна база, яка надає можливість оперативним підрозділам Національної поліції України виявляти ознаки незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару в мережі Інтернет шляхом використання інформації, отриманої від конфіденційного співробітника. По-друге, все-таки виклик сьогодення вимагає удосконалення інформаційно-технічних та технологічних навичок, вмінь та знань осіб, які конфіденційно співробітничать з оперативними підрозділами Національної поліції України під час виявлення злочинів проти інтелектуальної власності в мережі Інтернет та загальнокримінальних злочинів у мережі Інтернет.

Література

1. Филь Р.С. Кримінально-правова охорона прав на об'єкти промислової власності в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Державний науково-дослідний інститут МВС України. Київ, 2018. 268 с.
2. Берзін П.С. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг: аналіз складів злочину, передбаченого ст. 229 КК України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Академія адвокатури України. Київ, 2004. 22 с.
3. Гладун О.З. Зміст діяння у складі злочину, що передбачений у статті 229 Кримінального кодексу України. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 7-15.
4. Дімітров М.М. Особливості визначення розміру заподіяної матеріальної шкоди при кваліфікації злочину, передбаченого ст. 229 КК України. *Наукове забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики* : зб. тез доповідей V Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 8 лип. 2016 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 280-281.
5. Доріс Лонг, Патриція Рей, Жаров В.О., Шевелева Т.М., Василенко І.Е., Дроб'язко В.С. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування : практичний посібник. Київ : «К.І.С.», 2007. 448 с.
6. Інтелектуальна власність : навчально-наочний посібник / О.В. Іванюк, І.Л. Литвинчук. Житомир : В.Б. Котвицький, 2014. 163 с.
7. Кирилюк А.В. Правопорушення авторських прав у мережі Інтернет: поняття та види. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 22. С. 117-121.
8. Коваль А.М. Кримінальна відповідальність за порушення авторського права і суміжних прав: теорія та практика. Київ : Юстиніан, 2005. 320 с.
9. Лісунов С.В. Кваліфікуючі ознаки незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2014. Вип. 1. С. 181-191.
10. Лісунов С.В. Об'єктивні ознаки незаконного використання знаку для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. *Митна справа*. 2013. № 4 (2.2). С. 62-68.
11. Ломакіна А.А. Злочини проти інтелектуальної власності: кримінологічне дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Харківський нац. університет внутрішніх справ. Харків, 2017. 18 с.
12. Майданевич А.Г., Світличний О.П. Незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності: проблеми теорії та правозастосування : монографія. Київ : ЦП «КОМПРИНТ» 2017. 259 с.
13. Матінченко С.Я. Інтелектуальна власність. *Інтелектуальна власність*. 2012. № 1. С. 21-23.
14. Пастухов О.М. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 2002. 14 с.
15. Нерсесян А.С. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 2008. 208 с.
16. Рассомахіна О.А. Встановлення належного відповідача та докази порушення прав на торговельні марки у мережі Інтернет. *Торговельні марки, комерційні найменування та інші засоби індивідуалізації суб'єктів господарювання: проблеми правозастосування* : збірник матеріалів «круглого столу» (Львів, 30 листопада 2016 р.). Львів : Юрид. ф-т Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2016. С. 55-63.
17. Рудник Т.В. Відповідальність за порушення авторського права. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 248-251.
18. Тарасенко О.С. Виявлення інформації в мережі Інтернет: погляд на положення проекту Закону «Про оперативно-розшукову діяльність». *Наукове забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики* : зб. тез доповідей V Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 8 лип. 2016 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 162-164.
19. Филь Р.С. Актуальні проблеми кримінально-правової охорони об'єктів інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми кримінального права та процесу* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 10 черв. 2016 р.). Кривий Ріг, 2016. С. 86-90.
20. Филь Р.С. Ознаки злочину проти прав інтелектуальної власності за Кримінальним кодексом України. *Актуальні питання організації та розвитку наукової, науково-технічної й науково-педагогічної діяльності в Україні*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 30 серп. 2016 р.). Київ, 2016. С. 151-155.
21. Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні : метод. рек. / С.С. Чернявський, О.Є. Користін, В.А. Некрасов та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 164 с.
22. Харченко В.Б. Кримінально-правова охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні: перспективи розвитку та гармонізації з європейським законодавством : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08. Харківський нац. університет внутрішніх справ. Харків, 2011. 36 с.
23. Ходаківський Є.І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти : навчальний посібник. / Є.І. Ходаківський, В.П. Якобчук, І.Л. Литвинчук. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 276 с.
24. Чудінова Н.В., Грицюк Ю.І. Особливості використання мережі Інтернет для отримання конфіденційної інформації. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. № 23.3. С. 337-345.
25. Штефан А.О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2009. № 6. С. 3-12.
26. Класифікація видів економічної діяльності-2010. Офіційний веб-сайт статистичної інформації. Сервіс для визначення кодів видів економічної діяльності. URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/47/KVED10_47_9.html
27. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31-32. Ст. 263.
28. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.
29. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-13. Ст. 88.
30. Про оперативно-розшукову діяльність: проект Закону України на заміну ранішеподаного за № 2134 від 27 лютого 2008 року. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=31841&pf35401>
31. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

Пашаєв А. З.,
здобувач кафедри оперативно-розшукової діяльності
Одеського державного університету внутрішніх справ

Ченіль О. С.,
адвокат, спеціаліст
у галузі захисту прав інтелектуальної власності